

Sygn. akt II PK 30/11

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa I. N.

przeciwko Powiatowemu Urzędowi Pracy w D.

o odprawę emerytalną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 września 2011 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 27 września 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 27 września 2010 r. Sąd Okręgowy w S.-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Wydział VII oddalił apelację powódki I. N. od wyroku Sądu Rejonowego w D. z dnia 2 czerwca 2010 r., oddalającego jej powództwo przeciwko Powiatowemu Urzędowi Pracy w D. o odprawę emerytalną w wysokości 30.660 zł z ustawowymi odsetkami od 4 lutego 2010 r., a ponadto zasadził od powódki na rzecz pozwanego pracodawcy 900 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

W sprawie tej ustalono, że powódka, urodzona [...] 1953 r., była zatrudniona u pozwanego od dnia 16 sierpnia 1990 r. W dniu 18 czerwca 2008 r. pozwany wypowiedział powódce umowę o pracę ze skutkiem na 30 września 2008 r. Jednocześnie powódka wniosła o uznanie otrzymanego wypowiedzenia za bezskuteczne, ale na rozprawie w sprawie o sygn. akt IVP .../08, w dniu 30 marca 2009 r. zmieniła roszczenie, żądając zasądzenia odszkodowania z tytułu wadliwego wypowiedzenia umowy o pracę w kwocie 15.300 zł. Sąd Rejonowy w D. wyrokiem z dnia 13 maja 2009 r. oddalił jej powództwo. Wyrok ten, po rozpoznaniu apelacji powódki, został zmieniony wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 3 sierpnia 2009 r., w ten sposób, że zasądzono na rzecz powódki odszkodowanie w żądanej kwocie.

Natomiast w rozpoznawanej sprawie powódka domagała się od pozwanego odprawy emerytalnej w wysokości sześciokrotnego wynagrodzenia za pracę. Sąd Rejonowy oddalił powództwo o odprawę emerytalną, uznając, że osiągnięcie przez powódkę wieku emerytalnego w dniu 15 listopada 2008 r., a więc już po ustaniu stosunku pracy 30 września 2008 r., chociaż w okresie pobierania zasiłku chorobowego od dnia 30 września 2008 r. do dnia przyznania emerytury, nie pozwalało na zakwalifikowanie powódki jako pracownika samorządowego przechodzącego na emeryturę. W oceni tego Sądu, kwestie tę rozstrzygnął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 października 2004 r. I PK 694/03 (OSNP 2005 nr 11, poz. 155), uznając, że jeżeli pracownik w dacie rozwiązania stosunku pracy nie spełnia warunku nabycia prawa do emerytury w postaci osiągnięcia odpowiedniego wieku, to pobieranie zasiłku chorobowego nie ma żadnego związku z nabyciem

prawa do emerytury. Przypadkowy związek czasowy między ustaniem stosunku pracy, a nabyciem prawa do emerytury nie może być potraktowany jako „przejście na emeryturę” w rozumieniu art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o pracownikach urzędów państwowych), który ma zastosowanie w sprawie na mocy art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1593 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o pracownikach samorządowych), skoro obowiązywał w dacie rozwiązania z powódką stosunku pracy oraz w dacie jej przejścia na emeryturę. W ocenie Sądu pierwszej instancji, treść prawomocnego orzeczenia zasądzającego na rzecz powódki o odszkodowanie z tytułu wadliwego wypowiedzenia umowy o pracę (VII Pa 70/09) nie spowodowała zmiany daty rozwiązania stosunku pracy, a „więc aktualny pozostaje pogląd o braku podstaw prawnych do nabycia przez powódkę prawa do odprawy emerytalnej”.

Po rozpoznaniu apelacji powódki Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji. Sąd drugiej instancji dodatkowo wykluczył istnienie związku funkcjonalnego pomiędzy ustaniem stosunku pracy a przejściem powódki na emeryturę, podkreślając, że powódka złożyła wniosek o emeryturę nie „w czasie nieprzerwanego pobierania zasiłku chorobowego po ustaniu stosunku pracy”, lecz po ustaniu okresu zasiłkowego, bo w dniu 28 listopada 2008 r., podczas gdy okres zasiłkowy zakończył się w dniu 27 listopada 2008 r.

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności: 1/ art. 28 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu braku istnienia „związku” pomiędzy ustaniem stosunku pracy a przejściem przez powódkę na emeryturę, z uwagi na osiągnięcie wieku emerytalnego po ustaniu zatrudnienia, a nadto złożenie wniosku o emeryturę następnego dnia po wyczerpaniu okresu zasiłkowego, 2/ art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP obejmującego prawo do prawa majątkowego, do którego zalicza się jednorazową odprawę emerytalną, podlegającego równej dla wszystkich ochronie prawnej.

Okolicznością uzasadniającą przyjęcie skargi do rozwiązania jest występowanie w sprawie następujących zagadnień prawnych: 1/ czy w świetle art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych w przypadku ustania zatrudnienia w następstwie nieuzasadnionego wypowiedzenia przez pracodawcę umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony i związanej z tym okoliczności osiągnięcia przez pracownika wieku emerytalnego już po ustaniu zatrudnienia, lecz w okresie pobierania zasiłku chorobowego, z powodu choroby rozpoczętej jeszcze w trakcie trwania zatrudnienia, i bezpośrednio po wyczerpaniu okresu zasiłkowego, zachodzi "związek" pomiędzy ustaniem zatrudnienia a przejściem na emeryturę warunkujący prawo do odprawy emerytalnej, 2/ czy w świetle art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych istotną dla istnienia "związku" pomiędzy ustaniem zatrudnienia a przejściem na emeryturę warunkującym prawo do odprawy emerytalnej, jest okoliczność rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony w trybie wypowiedzenia, które to wypowiedzenie zostało uznane orzeczeniem sądowym za nieuzasadnione, a tym samym niezgodne z przepisami prawa, w sytuacji gdy wiek emerytalny został osiągnięty w niedługim czasie po ustaniu zatrudnienia, a więc już po utracie statusu pracownika.

Skarżąca wskazała, że powołany przez Sądy obu instancji wyrok Sądu Najwyższego w sprawie I PK 694/03 dotyczył odmiennego stanu faktycznego, który nie obejmował kluczowej dla skarżącej kwestii bezprawnego rozwiązania z nią stosunku pracy ze skutkiem 30 września 2008 r., co wynikało z prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w S. w sprawie VII Pa .../09, zasądzającego na jej rzecz odszkodowanie za nieuzasadnione wypowiedzenie umowy o pracę. Zdaniem skarżącej, dla wykazania pomiędzy ustaniem zatrudnienia a przejściem na emeryturę bez znaczenia jest to, że orzekając o nieuzasadnionym wypowiedzeniu umowy o pracę Sąd zasądził na jej rzecz skarżącej odszkodowanie (zgodnie z jej żądaniem), które jest jednym z alternatywnych (obok roszczenia o uznaniu wypowiedzenia za bezskuteczne lub o przywrócenie do pracy) żądań w przypadku nieuzasadnionego wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony (art. 45 § 1 k.p.). Istotne było stwierdzenie prawomocnym wyrokiem wadliwości wypowiedzenia stosunku pracy. Ponadto, wykluczenie związku pomiędzy ustaniem

zatrudnienia wskutek nieuzasadnionego rozwiązania przez pracodawcę stosunku pracy z pracownikiem a jego przejściem na emeryturę, tylko z uwagi na niespełnienie przez pracownika przesłanki uzyskania wieku emerytalnego w trakcie trwania zatrudnienia, dawałoby pracodawcom dysponującym dokumentacją osobową pracowników, w tym dotyczącą ich uprawnień emerytalnych, przyzwolenie na wypowiedzanie umów o pracę zawartych na czas nieokreślony bez uzasadnionej przyczyny na krótki okres czasu przed osiągnięciem przez pracowników uprawnień emerytalnych. Stwarzałoby to pracodawcom możliwość pozbawienia zatrudnionych prawa do odprawy emerytalnej, której wysokość może przewyższać kwotę odszkodowania z tytułu wadliwego rozwiązania stosunku pracy. Dla stwierdzenia istnienia związku pomiędzy ustaniem zatrudnienia a przejściem na emeryturę istotne jest przejście na emeryturę bezpośrednio po wyczerpaniu okresu zasiłkowego i spełnienie w tym okresie przesłanek do nabycia emerytury, nie zaś data złożenia wniosku o emeryturę. Złożenie tego wniosku w trakcie pobierania zasiłku chorobowego nie spowodowałoby przyznania skarżącej świadczenia emerytalnego w dacie jego pobierania, lecz bezpośrednio po wyczerpaniu okresu zasiłkowego.

W konsekwencji skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa i zasądzenie od pozwanego na rzecz skarżącej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za wszystkie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o jej oddalenie i od zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona ze względu na niemożliwe do zaakceptowania restrykcyjne stanowisko Sądów obu instancji, które odmówiły

prawa do odprawy emerytalnej skarżącej, która została zwolniona z pracy w wieku poprzedzającym i umożliwiającym nabycie uprawnień emerytalnych z przyczyn, które prawomocnym wyrokiem sądu pracy zostały uznane za nieuzasadnione lub niezgodne z przepisami prawa pracy. Tak było w przypadku powódki, która z tytułu wadliwego wypowiedzenia jej umowy o pracę ze skutkiem na 30 września 2008 r. uzyskała prawomocne orzeczenie odszkodowawcze. Wedle miarodajnych faktycznych poczynionych w rozpoznawanej sprawie, skarżąca była niezdolna do pracy z powodu choroby od 30 września do 27 listopada 2008 r. i z tego tytułu pobierała zasiłek chorobowy do dnia uzyskania uprawnień emerytalnych. W tym nieprzerwanym okresie zasiłkowym osiągnęła w dniu 15 listopada 2008 r. wiek 55 lat i nabyła uprawnienia emerytalne na podstawie wniosku złożonego 28 listopada 2008 r. po zakończeniu pobierania zasiłku chorobowego. Organ rentowy decyzją z dnia 6 stycznia 2009 r. przyznał jej emeryturę od tego dnia (28 listopada 2008 r.), w którym zaprzestała pobierania zasiłku chorobowego.

W ocenie Sądu Najwyższego, w opisanej sekwencji zdarzeń konstatacja Sądu drugiej instancji o „przypadkowym związku czasowym między ustaniem stosunku pracy a nabyciem emerytury” przez skarżącą była nieuprawniona. Znajdujący w sprawie zastosowanie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych stanowił, że pracownikom samorządowym przysługuje odprawa emerytalna „przy przejściu na emeryturę”, co oznaczało, że wymagany związek pomiędzy rozwiązaniem stosunku pracy a nabyciem prawa do emerytury może mieć nie tylko charakter przyczynowy, czasowy, ale również funkcjonalny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1993 r., I PRN 11/93, OSNCP 1994 nr 12, poz. 243). Nie powinno być wątpliwości, że w ustalonym stanie faktycznym skarżąca była nieprzerwanie niezdolna od pracy od ostatniego dnia okresu wypowiedzenia (30 września 2008 r.), uznanego za nieuzasadnione i niezgodne z przepisami wypowiedzenie umowy o pracę prawomocnym wyrokiem sądu pracy zasądzającym na jej rzecz odszkodowanie, i w okresie zasiłkowym uzyskała wiek emerytalny, a po bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku chorobowego nabyła prawo do emerytury, zatem była uprawniona do odprawy emerytalnej „przy przejściu na emeryturę”. Chybione było powoływanie się przez Sąd drugiej instancji na przerwę pomiędzy ustaniem zatrudnienia, którego

rozwiązanie zostało prawomocnym wyrokiem sądu pracy uznane za nieuzasadnione i niezgodne z przepisami prawa pracy o wypowiedaniu umów o pracę, a nabyciem prawa do zasiłku chorobowego wskutek choroby trwającej od ostatniego dnia okresu wypowiedzenia (30 września 2008 r.), nawet w sytuacji gdy organ rentowy przyznał skarżącej zasiłek chorobowy od 1 października 2008 r. „po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego”, a to wobec zasądzenia na jej rzecz odszkodowania z tytułu nieuzasadnionego i niezgodnego z prawem wypowiedzenia stosunku pracy. Okres pozostawania bez pracy, odpowiadający okresowi, za który przyznano pracownikowi odszkodowanie, wliczał się z mocy art. 51 § 2 k.p. do okresu zatrudnienia skarżącej przy ocenie przysługiwania jej uprawnień do spornej odprawy emerytalnej. Skuteczny wybór lub uwzględnienie przez sąd pracy alternatywnego i równoważnego roszczenia z tego samego tytułu - nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia przez pracodawcę stosunku pracy - nie powinien wywoływać rozbieżnych skutków prawnych uzależnionych od wliczenia okresu pozostawania bez pracy, za który pracownik uzyskał wynagrodzenie w przypadku przywrócenia do pracy (art. 51 § 1 zdanie pierwsze k.p.) albo okresu odpowiadającego okresowi, za który przyznano odszkodowanie (art. 51 § 2 k.p.), do okresu zatrudnienia warunkującego nabycie uprawnień pracowniczych przysługujących w razie ustania stosunku pracy i przejścia na emeryturę. Rację ma zatem skarżąca, że usankcjonowanie przez sąd pracy wadliwości wypowiedzenia umowy o pracę przez wydanie orzeczenia odszkodowawczego nie może pozbawić pracownika prawa do odprawy emerytalnej, która przysługiwała przy przejściu na emeryturę, jeżeli pracownik nabył prawo do emerytury w okresie, za który sąd pracy zasądził odszkodowanie za nieuzasadnione lub niezgodne z prawem wypowiedzenia przez pracodawcę stosunku pracy, który to okres zostaje wliczony do okresu zatrudnienia (art. 51 § 2 k.p.), jeżeli w wymienionym okresie pracownik pobierał zasiłek chorobowy z pracowniczego tytułu ubezpieczenia chorobowego, a prawo do emerytury nabył po zakończeniu okresu zasiłkowego. Złożenie wniosku emerytalnego bezpośrednio po wynikającym z tytułu zatrudnienia okresie pobierania zasiłku chorobowego i nabycie prawa do emerytury z dniem zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego, co odpowiada dyspozycjom art. 100 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), nie może być traktowane jako przerwa w zatrudnieniu wykluczająca nabycie prawa do odprawy emerytalnej przez pracownika bezpodstawnie lub bezprawnie zwolnionego z pracy. Taka konkluzja odpowiada racjonalnej metodzie interpretacyjnej orzekania o prawie do odprawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1994 r., I PRN 10/94, OSNP 1994 nr 1, poz. 12), wedle której „powszechne” uprawnienie do odprawy emerytalnej przysługuje przynajmniej raz w życiu zawodowym pracownikowi, który kończy aktywność pracowniczą i bezpośrednio w związku ustaniem stosunku pracy zmierza i nabywa prawo do emerytury po zakończeniu okresu zatrudnienia obejmującego także okresy wliczane z mocy prawa do okresu zatrudnienia, co prowadzi do nabycia uprawnień pracowniczych pozostających co najmniej w związku funkcjonalnym rozwiązania stosunku pracy z uzyskaniem statusu emeryta i rozpoczęcia korzystania z uprawnień emerytalnych.

W takich okolicznościach sprawy należało uznać, że pracownikowi samorządowemu, który był nieprzerwanie niezdolny do pracy wskutek choroby trwającej od ostatniego dnia okresu wypowiedzenia, które zostało uznane prawomocnym wyrokiem sądu pracy za nieuzasadnione lub naruszające przepisy prawa o wypowiedzaniu umów o pracę, przysługiwała odprawa emerytalna w związku z przejściem na emeryturę, jeżeli warunki do jej nabycia spełnił w okresie zasiłkowym wliczonym do okresu zatrudnienia, za który przyznano mu odszkodowanie z tytułu wadliwego wypowiedzenia stosunku pracy (art. 21 ust. 1 ustawy o pracownikach samorządowych w związku z art. 28 ust. 1 ustawy o pracownikach urzędów państwowych i art. 51 § 2 k.p.). W konsekwencji Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.

/tp/